

מתי בפעם האחרונה מישהו אמר לכם שאתם קצת משוגעים?

המאה ה־21 היא מאה של יזמות אישית. לא כדי להצליח בגדול, אלא כדי לשרוד

נחזור לשיר של ימינו: כל אחד רוצה להיות יזם. להמציא את עצמו, לחשוב מקורי ולהרוויח. כל אחד רוצה להתקיים, בכבוד אפילו. גם אני רוצה. מותר לי, זאת זכותי. מחקרים מלמדים שבני ה־87 יותר מאושרים. ברור מדוע: הם הדור האחרון שקיבל פנסיה מסודרת. הדור האחרון שהיה יכול לסמוך על 'המערכת', לחכות לפרישה, להיפרד בטקס מכובד, לעלות על נעלי התעמלות ולהתחיל לטייל ולבלות. תציצו בהם, במבוגרים ששוטפים את אולמות ההרצאות וסדרות הפנאי. הסתיימה התקופה, אין יותר מערכת שאפשר לסמוך עליה, פשוט מפני שהמערכת לא יכולה לסמוך על עצמה. העולם נע קדימה במהירות, עולם על 'ספיידים', וכל מי שלא מסתגל מהר יעוף מהרכבת.

לייצר את המסלול של עצמך

בתי הספר והאקדמיה בנויים על הנחה מרכזית: אדם מתפתח, צעד אחר צעד, לומד קרוא וכתוב, לומד לחשוב במספרים, להתמיד ולארגן את החומר, עד שהוא מוכן לחיים בעולם. כדי לוודא שזה אכן קורה, מייצרים מבחנים. סוג של בדיקת דם כדי לוודא שאתם אכן 'בחיים', ומתקדמים כצפוי, מכיתה א' לכיתה ב', משנה ראשונה לשנייה, על פי המדדים. גרף ההתקדמות שמניחה מערכת החינוך, מהיסודי ועד לחינוך הגבוה, נראה כמו קו ליניארי. אך עבור כל כך הרבה אנשים מצליחים, משפיעים ומצטיינים, הגרף היה אחר לחלוטין. הרבה שנים של תרדמת, כישלון במבחנים לעתים, היעדרויות או פשוט אפתיה, עד לזינוק החד למעלה. הגרף שלהם נראה אקספוננציאלי. אבל העובדות מעולם לא בלבלו אותנו, והמערכת ממשיכה לפנות אל כולם באותו האופן, למרות הכישלון המובטח. המאה ה־21 היא מאה של יזמות אישית, ולא כדי להצליח בגדול. המאה ה־21 היא מאה של יזמות על מנת לשרוד. זו שעה מסוכנת מדי עבור הרבה מדי אנשים. אי אפשר לחכות, חייבים לטפח מסלול אישי של לימוד.

באמצע שנות ה־90 שר יהודה פוליקר שיר, שכולו מראה סאטירית לתרבות שדוחפת את כולנו לאשליה ולרצון להיות 'מישהו': "גם אני רוצה לצאת, לשנות, לרקוד, לבגוד, לשדוד... אני רוצה להיות שם, אני רוצה גם". שלום חנוך שר כמה שנים אחר כך, "כל אחד רוצה להיות מנכ"ל, להיות מזכ"ל, להיות מפכ"ל, כל אחד רוצה להיות - משהו, מישהו".

שרנו וחייכנו, ואז הגיעה המאה ה־21 במלוא עוצמתה ושינתה את כללי המשחק. לא 'כל אחד רוצה', אלא 'כל אחד חייב'. חייב להיות 'מישהו'. מדוע? כי כל אחד רוצה להתפרנס. כי גם אני רוצה להרוויח כסף ולחיות בכבוד. זה יהיה השיר של השנים הקרובות, שעדיין לא כולם מזמזמים לעצמם וכדאי להתחיל, לפני שיהיה מאוחר מדי.

בתוך עשור הרובוטים ישלחו לפחות 40% מבעלי המקצועות בישראל הביתה. זה באמת הופנס אצלנו? שורה של גופים מחקריים וממשלתיים בעולם מזהירה ומתריעה מפני מה שעומד לקרות: מאות אלפי מובטלים בעקבות כל המצאה טכנולוגית חדשה. כדאי להציץ על הבנקים הגדולים בישראל ולשאול מה יעשו עם אלפי אנשים שעובדים שם ואין בהם עוד צורך ממשי. אנשים טובים, מסורים ומוכשרים, אבל כאלה ששייכים למקצוע שמחשב פשוט, יחסית, כבר יכול למעשה להחליף.

באחד המערכונים של המחזאי חנוך ליון מצביע מדריך התיירים על קופסת גפרורים ומכריז: "זאת הספרייה הלאומית שלנו". התיירים חושבים להתווכח, אבל הוא מתעקש. שוב עולה המציאות על כל דמיון ואבסורד, והנה הבנק הגדול נכנס כולו לטלפון הנייד שלנו. סניף הבנק הוא בעובי של מכשיר סלולרי ופקידים, 'טלרים' ואנשי שירות לא ייכנסו לשם. אל תופתעו לראות עוד בכירים בבנקים פורשים, כמו לפני סערת השוק הסלולרי. הפעם לא צריך רפורמה של שר, הטכנולוגיה תעשה רפורמה כללית, עבור חלק גדול מאתנו - רפורמה לא נעימה בכלל.

דווקא בעולם טכנולוגי, רובוטי וקר, האדם נדרש להיות יותר אישי, חם וקרוב אצל עצמו

הולכים לעשות את זה אחרת, ועכשיו - נסו לצאת מזה. נשמע לא הגיוני? אז זהו, שלא הגיוני יותר להיות הגיוני.

2. ההיגיון משתנה. אנו משאירים

את התפיסה הבסיסית של עולם מאורגן, הגיוני וליניארי מאחור, ובקרום ניפרד מרוב הערכים שאליהם התרגלנו: להמתין בסבלנות, כי לוקח שנים להבשיל באמת; לעבור תהליך ולהתבגר; להתמחות; לצפות לחוויה של התחלה, אמצע וסוף; להעריך טיעון שיש לו מבנה מוצק; ללמוד לעומק וביסודיות; להיות אדם 'רציני'. נזכרתי בסרט השני בטריולוגיית הסרטים של 'מטריקס'. בסצנת השיא פוגש הגיבור ניו, הלא הוא 'האחד', את 'הארכיטקט' של המטריקס שבו כולם שבויים. הוא מסביר לנו שעומדות לפניו שתי אפשרויות: להיכנס למקור ולאחזק את המערכת ולבנות מחדש את 'ציון', או להוביל להשמדת כל המין האנושי. רק עכשיו מתברר ש'ניו' הוא כבר הגלגול השישי של 'האחד'. הארכיטקט משוכנע שיבחר כמו חמשת קודמיו, אלא שניו שלנו מאוהב, וברגע של טירוף הוא מסרב להשמיד. אין שום היגיון בהחלטה, אבל היא זאת שעשויה להציל את העולם. אהבה ובחירה חופשית וחסרת אחריות של יחידים הן התקווה האנושית.

אנו מאיצים בילדינו לנהוג בהיגיון, לציית לכללים, אבל האנושות כולה זקוקה למשוגעים חסרי היגיון, אחרת לא תתקדם. בעתיד הקרוב כל אחד מאתנו יצטרך להיות קצת 'משוגע'. המאה ה-21 חתרנית הרבה יותר מכפי שהיה ניתן לחשוב; היא תאלץ את האדם מהיישוב להתחיל לחשוב באופן בלתי הגיוני. כולנו נצטרך לחיות קצת 'כמו בסרטים', בלי להיצמד למסלול בטוח ולבחירות חיים מאורגנות ובדוקות. אז הנה שאלה: מתי בפעם האחרונה מישוהו אמר לכם שאתם קצת משוגעים?

3. יזמי היומיום. בעולם שבו כל

אחד הופך ליזם, צריך לזכור שמאחורי כל יזם גדול מסתתר יזם קטן ומבריק של שגרת חיי היומיום. היציאה מהמטריקס מתחילה במרד הקטן ביותר: לקום אחרת בבוקר, לדלג על ההרגל שכולם דבקים בו, להתקדם נגד התנועה.

לכל תקופה בהיסטוריה, הדרישות שלה: לצאת לצוד ביערות בידיים חשופות חיות טרף, לנדוד בין יבשות וסכנות, לעבד את אדמות האצילים, או לחיות בעולם שדורש מכל אחד להיות מיוחד. עדיין נשמע לי שנפלנו בתקופה יותר מוצלחת. □

בתוך עשור הרובוטים ישלחו לפחות 40% מבעלי המקצועות בישראל הביתה. יהיו כאן מאות אלפי מובטלים בעקבות כל המצאה טכנולוגית חדשה. כדאי להציץ על הבנקים הגדולים בישראל ולשאל מה יעשו עם אלפי אנשים שעובדים שם ואין בהם עוד צורך ממשי

מחקרים מלמדים שבני ה-70 יותר מאושרים. ברור מדוע: הם הדור האחרון שקיבל פנסיה מסודרת, שהיה יכול לסמוך על 'המערכת'. הסתיימה התקופה. אין יותר מערכת לסמוך עליה, פשוט מפני שהמערכת לא יכולה לסמוך על עצמה. העולם נע קדימה במהירות, וכל מי שלא מסתגל מהר יעוף מהרכבת

מאתנו, ישנתה העולם לחלוטין. מה עושים עם זה? שלוש נקודות למחשבה:

1. להיות 'סלנט'. תארו לכם משפחה

התקועה בשדה התעופה במשך שעות. שעת לילה מאוחרת, הילדים מותשים. לפתע עוברת שמועה בין הממתנים כי נותרו מקומות אחרונים באחד המטוסים. ההורים נדרשים להעיר את הכוחות הרדומים שבהם, ולפעול מהר, תוך גילוי תושייה, נחישות וכוח המצאה. לפתע יש להם אנרגיה וכוח פעולה אדירים. כך פועל אדם מצליח מדי יום, בעוד שהאדם הממוצע מרשה לעצמו לפעול כך רק בשעת צרה.

אלא שהמצואות שמאפשרת מנוחות ממושכות עומדת להשתנות באופן דרמטי. העולם הולך ומחקה את שפת המחשב המשתלעת עליו, והופך לבינארי: 1 או 0. מהר מהצפוי תופנם אצל כולנו ההבנה שמלחמת ההישרדות דורשת מכל אחד להגיב יותר מהר, ולהיות יותר מיוחד ויותר יצירתי.

בעבר היה סידור ברור: השאפתנים מוזמנים למתוח את גבולות היכולת, כל האחרים יכולים להסתפק בפחות, אבל להתפרנס בכבוד. המהפכה הטכנולוגית דורשת מכל אחד לטפח את הכישרון האישי שלו, לעצב את 'הטיפוס' שהוא, להיות יותר נועז, אינטואיטיבי, ולפעמים אפילו לצאת משליטה, כמו 'סלנט' אמיתי. כל זה עלול להישמע מעייף, תחרותי או מבהיל, אבל זו פשוט תפיסה מעודכנת של החיים.

בשלב ראשון נתקו כל קשר עם אנשים שמטיילים ליער השחור או ל'טיוול כוכב' בהולנד עם הילדים. צמצמו מגע עם אנשים שלומדים את מה שכולם לומדים, וחיים איך שכולם חיים. תודיעו לכל העולם שאתם

לכל אחד יש גרף התקדמות משלו, וזה קשה, כי יש לחץ חברתי והשוואות וציפיות, וצריך הרבה אומץ כדי לייצר מסלול אישי שלא תואם את מה שאחרים עושים ומאמינים בו. כמו כל יזם, אנו חייבים להקשיב לעצמנו, וללכת לפעמים נגד מה שחושבים אחרים. הרי נוו ומפתה ללכת לאן שכולם הולכים, אבל עד כמה אני יושב לחשוב עם עצמי על דרך מקורית ואישית משלי להתקדם? והנה הגענו לנימוקי ה'שיהיה': תמיד טוב שיהיה תואר, שתהיה תעודה, שיהיה סטאז'. כי זה בטוח לא יזיק, אז שיהיה. כל זה עומד מול התפיסה הבסיסית של היזם ושאלות ה'מי אמר': מי אמר שככה חייבים? מי החליט, בעצם? היזם הפנים את מה שכל ההוגים כותבים ואומרים לנו בשנים האחרונות: הכללים השתנו.

כמה פעמים נאמר זה לזה שהידע עצמו לא חשוב, אלא החשיבה הביקורתית, העיבוד של המידע והפירוש שלו? ואם כל זה מוסכם, אז מדוע לעזאזל ממשיכים כל כך הרבה אנשים להאמין בדת ה'שיהיה, זה בטוח לא יזיק'. מדוע אנשים ממשיכים להחזיק במה שנראה להם ודאי, ועל סמך מה? אנשים פוחדים משינוי, אבל צריכים להבין שהימנעות משינוי מסוכנת לפעמים הרבה יותר. אוהבים לקרוא לזה בסדנאות ניהול 'אזור הנוחות', או 'מלכודת דבש' - מינוחים מעודנים למשהו דרמטי: עולם שמתקדם מהר נוקם במי שעומד במקום.

ככה זה, דווקא בעולם טכנולוגי, רובוטי וקר, האדם נדרש להיות יותר אישי, חם וקרוב אצל עצמו. מותר האדם מהרובוט. הרובוטים עולים על חלקנו בכל מה שכבר הבנו, היזם עולה עליהם בכל מה שטרם נולד. ברגע שהבינה המלאכותית תחשוב גם קדימה טוב